

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКР
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Факультет архітектури будівництва та декоративно-прикладного
мистецтва



ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи (проекту) та роботи в матеріалі
другий (магістерський) рівень вищої освіти

за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»
(вказати шифр та назву спеціальності)

на тему Специфічності написання іконопису в
українському сакральному мистецтві

Дипломник (ця) Станісescu Левій-Андрей Михайлович

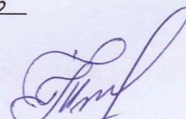
Керівник Маврогонкова Мирослава Іллівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Допущений (а) до захисту кваліфікаційної роботи (проекту)

Протокол засідання кафедри

« 01 » 12 2014 р. № 16

Завідувач кафедри


(підпис)

Маврогонкова М.І.
(розшифрування підпису)

Чернівці 2024

Факультет архітектури, будівництва та декоративно-прикладного мистецтва

Оцінка ЕК 97 дев'яносто сім
(вказати цифрою та прописом)

Протокол засідання ЕК « 11 » 12 2024 р. № 14

Секретар ЕК

Григор
(підпис)

Григорук Т.В.
(ініціали, прізвище)

ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ ТА РОБОТА В МАТЕРІАЛІ

другий (магістерський) рівень вищої освіти

за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Робота в матеріалі на тему: картина "Тамна вечеря"

Склад роботи:

- проект і таблиці одні листи формату А1
- ескізний матеріал 8 ескізів
- пояснювальна записка на 16 сторінок

Дипломник (ця)

Григор
(підпис)

Л.А. Імашенко

(ініціали, прізвище)

Керівник дипломного проекту та роботи в матеріалі

Григорук Т.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Рецензент

Григор
(підпис)

Григорук Т.В.
(ініціали, прізвище)





23% Overall Similarity

The combined total of all matches, including overlapping sources, for each database.

Filtered from the Report

- Bibliography
- Quoted Text
- Cited Text
- Small Matches (less than 12 words)
- Submitted works

Top Sources

- 23%  Internet sources
- 0%  Publications
- 0%  Submitted works (Student Papers)

Integrity Flags

0 Integrity Flags for Review

No suspicious text manipulations found.

Our system's algorithms look deeply at a document for any inconsistencies that would set it apart from a normal submission. If we notice something strange, we flag it for you to review.

A Flag is not necessarily an indicator of a problem. However, we'd recommend you focus your attention there for further review.

ЗМІСТ

ВСТУП.....

РОЗДІЛ 1. ІКОНА В УКРАЇНСЬКОМУ САКРАЛЬНОМУ МАЛЯРСТВІ

1.1. Історія розвитку іконопису.....

1.2. Вплив різних традицій іконописання на українське сакральне малярство

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ТЕМАТИКИ БАГАТОЧАСНОЇ ІКОНИ В УКРАЇНСЬКОМУ САКРАЛЬНОМУ МАЛЯРСТВІ

2.1. Особливості написання багаточасної ікони.....

ВИСНОВКИ.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....

ВСТУП

Актуальність теми.

Актуальністю є пошук впливу традицій на український іконопис та аналіз української багаточасної ікони. Її розвиток протягом століть, від зародження іконопису до теперішніх часів.

А також актуальність проявляється в українській іконі, яка стала унікальним надбанням української національної культури, а з огляду на свій особливий стиль, характерні риси та техніку виконання займає важливе місце у контексті світової культури.

Ікона – це витвір мистецтва особливий, несхожий на звичайну картину. Іконний образ перегукується з первообразом, тобто не особисте сприйняття художником євангельських осіб, подій, а відбиває образ божественний, надприродний. Іконописець пише ікону нібито не від себе, а ніби від Бога.

У Київській Русі ікони спочатку привозили з Візантії, в середині XI ст.

почали працювати руські художники як учні візантійських майстрів, а з кінця XI ст. – самостійно. Наприкінці XI ст. склалася Київська школа іконопису.

З розвитком шанування святих у християнському мистецтві з'явилися як зображення мучеників і подвижників, так і різні композиції, які ілюструють їх життя, подвиги, кончину, прижиттєві і посмертні чудеса. Розвиток жанру житія в літературі вплинуло на появу цілого кола подібних сюжетів у настінному живописі та книжкових ілюстраціях, що призвело згодом до формування «житійної ікони».

Формування стилю української багаточасної ікони відбувалося протягом певного періоду, у ньому відчутно вплив візантійського іконопису та західноєвропейського мистецтва.

Ікони з клеймами досить великі, адже зображення на полях повинні легко читатися. Сюжети розташовані в хронологічному порядку, тому ікону потрібно читати рядками, як книгу: зверху вниз і зліва направо.

Основами сюжетів у клеймах виступають різні письмові джерела: житія святих (як канонічні, так і апокрифічні), похвальні слова, сказання про чудеса,

богослужбові тексти. Для ікон біблійних персонажів чи подій залучаються безпосередньо тексти Святого Письма.

Метою дипломної роботи є дослідження особливостей українського іконопису, зокрема багаточасних ікон.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні **завдання**:

- розглянути розвиток іконопису;
- вплив традицій іконописання на українське сакральне малярство;
- історія особливості багаточасної ікони;
- виконати реставраційну документацію у вигляді реставраційного паспорта;
- провести реставрацію «Ікони із зображенням 9 клейм, по кожному клейму зображення святого» XIX ст.

Об'єктом дослідження є процес розвитку українського іконопису.

Предметом дослідження є особливості написання багаточасної ікони в українському сакральному малярстві.

Територіальні межі дослідження поширюються на території України, Західної та Східної Європи.

Методи дослідження. Для здійснення завдань дослідження використані загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень. До загальнонаукових методів належать: фактологічний, описаний виявом і вивченням візуального матеріалу; аналітичний, представлений синтезом літературних джерел; метод порівняльного аналізу, показаний порівняльним мистецтвознавчим аналізом.

Наукова новизна дослідження: полягає у виявленні впливів різних традицій на ікону в українському сакральному мистецтві, а також особливості багаточасної ікони.

Практичне значення роботи. Результати дослідження можуть бути використані:

1. Для поглибленого вивчення розвитку ікони на теренах України.
2. Подальшого аналізу традицій на український іконопис.
3. Для розвитку теми багаточасної ікони.

Практична частина: картина «Таємна вечеря»

Легендарна фреска «Таємна вечеря» Леонардо да Вінчі належить до числа воістину унікальних шедеврів живопису, у яких немає віку, незважаючи на те що їх елементи стираються, фарби тьмяніють, а кольори бліднуть з часом.

1. Період створення «Таємної вечері» Леонардо да Вінчі - 1495-1498 роки (розпочато і завершено), місце створення - Міланський домініканський монастир.

2. Розпис був виконаний на замовлення герцога Лодовіко Сфорца на прохання його дружини Беатріче д'Есте. На 15-й день скорботи після її раптової кончини він твердо вирішив виконати бажання покійної дружини, заодно припинивши свої розпусні розваги при дворі.

3. Розміри оригіналу 460 × 880 см, а тема і сюжет котируються як традиційні для трапезних приміщень.

4. На полотні зображена одна з ключових біблійних сцен - остання трапеза Ісуса Христа з 12 апостолами-учнями за великим столом.

5. Деталізація обличчя Ісуса: Одна з найбільш запам'ятовуючих рис фрески - обличчя Ісуса. Леонардо витратив значний час на вивчення та зображення Ісуса, намагаючись передати його особливу душевність та чарівність. Він навіть відвідував місцеві церкви та синагоги, щоб знайти натхнення для цього надзвичайно важливого персонажа.

6. Втрачені деталі: Завдяки перебігу часу, війнам та природним катастрофам, фреска "Таємна вечеря" зазнала значних пошкоджень. Багато деталей, які Леонардо створив з величезною увагою до деталей, втрачені. Тому дослідники ведуть постійну роботу з реставрації та відновлення цього шедевра, спираючись на збережені фрагменти та оригінальні нариси Леонардо.

7. Використання реальних моделей: Леонардо да Вінчі здебільшого використовував реальних людей як моделі для зображення персонажів на фресці. Він звернувся до своїх спостережень над анатомією та виразами обличчя, щоб передати реалістичність і виразність на своїх полотнах.

8. Захоплення деталями: Леонардо да Вінчі відомий своїм неймовірним пильним ставленням до деталей. Під час створення "Таємної вечері" він вклав усе своє майстерство в деталізацію одягу, рук, рухів та виразів обличчя кожного персонажа, щоб передати їхню індивідуальність та внутрішній світ.

9. Використання перспективи: Леонардо застосував новаторську техніку глибини та перспективи на фресці. Він вдало використовував перспективну конструкцію, щоб створити враження глибини простору, розміщуючи персонажів у відповідних планах та відображаючи різні точки перегляду.

10. «Таємна вечеря» вважається найбільш зрілим художнім витвором Леонардо да Вінчі. Першочергова мета, яку він переслідував, було максимально точно передати весь спектр емоцій Христа і його учнів. Кожного з учасників процесу італійський художник трактує по-своєму.

Ці цікаві факти підкреслюють геніальність Леонардо да Вінчі як художника та його революційний підхід до мистецтва. Картину "Таємна вечеря" можна вважати витвором його геніальності, творчої багатогранності та таланту.

Технічна складність роботи також внесла свої корективи у процес створення "Таємної вечері". Леонардо вирішив використати не традиційну техніку фрески, а експериментувати з сухою штукатуркою та маслом на замість вапняної штукатурки. Це дозволило йому досягти більшої деталізації та проникнення у роботу, але такий підхід мав свої недоліки. Експериментальні матеріали не виявилися настільки стійкими, і з часом фреска зазнала значних пошкоджень.

Протягом століть "Таємна вечеря" зазнала численних втрат і спроб реставрації. Упродовж Другої світової війни, коли Мілан був бомбардований, рефекторій, де знаходилася фреска, був серйозно пошкоджений. Проте, завдяки тим, хто був свідомий важливості цього шедевра, "Таємна вечеря" була збережена та відновлена у різні періоди.

Не зважаючи на те, що фреска зазнала значних пошкоджень і втрати деталей, вона продовжує зачаровувати глядачів своєю силою і

виразністю. "Темна вечеря" стала не тільки мистецьким шедевром, але і об'єктом вивчення, дослідження та тлумачення. Ця фреска створювала безліч дискусій і загадок, що викликають захоплення та інтригу до сьогоднішнього дня. Її символізм і загадковість роблять "Темну вечерю" не лише шедевром живопису, але й об'єктом вивчення релігії, історії та культури.

Створення картини "Темна вечеря" Леонардо да Вінчі - це справжнє свідчення його геніяльності, майстерності та революційного підходу до мистецтва. Цей шедевр залишає незгасаючий слід у світовій культурі і визнаний як одна з найвизначніших творчих досягнень людства.

РОЗДІЛ 1. ІКОНА В УКРАЇНСЬКОМ САКРАЛЬНОМУ МАЛЯРСТВІ

1.1. Історія розвитку іконопису

Іконопис – це унікальна форма художньої творчості, що стала виразником релігійних ідей, духовних пошуків та культурного розвитку багатьох народів. Виникнувши в умовах формування християнської церкви, іконопис пройшов складний шлях становлення, трансформації та збагачення. Ця робота присвячена дослідженню історії розвитку іконопису, його еволюції, стилістичних особливостей і впливу на культуру та духовність різних епох.

Іконопис має коріння в античному мистецтві. Формування християнської ікони розпочалося в I–III століттях, коли перші християнські громади використовували символіку для візуального вираження віри.

У ранньохристиянських катакомбах знаходять перші приклади образотворчого мистецтва, які включали християнські символи (рибка, хрест, голуб) та спрощені зображення Христа і святих.

У цей період християнське мистецтво зазнало значних змін. Едикт Міланський, виданий імператором Костянтином Великим, легалізував християнство і відкрив шлях до його офіційного визнання. Це сприяло створенню культових споруд, таких як базиліки, які потребували відповідного художнього оздоблення.

Перші культові зображення. Ранні ікони були переважно настінними розписами та мозаїками, які прикрашали храми. Образи Христа, Діви Марії, апостолів і мучеників почали набувати канонічних рис. Основним завданням цих зображень було не лише прикрашати храм, але й навчати віруючих, передаючи біблійні сюжети та ідеї через символіку.

Розвиток мозаїки. Однією з ключових форм раннього християнського мистецтва стала мозаїка. Вона дозволяла створювати величні й довговічні зображення. Золото, яке часто використовували у фоні мозаїк, символізувало

небесну славу та вічність. Прикладом є мозаїки римських базилік, таких як Санта-Марія-Маджоре, де зображено сцени з життя Христа.

Ікона як форма сакрального мистецтва. На межі IV–V століть сформувалася концепція ікони як "священного образу". Це були перші спроби зобразити Христа не лише як історичну постать, але й як Божественну сутність. Важливим стало дотримання певних умов у зображенні: симетрія, ідеалізація рис і передача духовної глибини.

Вплив античної традиції. На ранньому етапі християнський іконопис успадкував багато рис античного мистецтва, таких як увага до пропорцій людського тіла, використання перспективи та стилістика портретного живопису. Однак згодом акценти змістилися з реалістичного відображення до символічного і духовного вираження.

Цей період став фундаментом для подальшого розвитку іконопису, коли зображення стали невід'ємною частиною християнського богослужіння та культури.

Візантії набули строгої символіки та стилістики, що відповідала богословським уявленням і церковним канонам. Образи святих зображувалися не реалістично, а ідеалізовано, відповідно до їхньої духовної природи. Художники прагнули передати не зовнішню подібність, а внутрішню святість, тому обличчя часто зображувалися з видовженими пропорціями, великими очима й строгим виразом.

Створення ікони розглядалося як акт молитви і служіння. Іконописці дотримувалися посту, молилися перед роботою і слідували чітким богословським принципам, які забезпечували сакральність їхніх творів. Матеріали для іконопису, такі як золото, натуральні фарби та деревина, обиралися з особливою увагою, підкреслюючи важливість ікони як предмета поклоніння.

Іконопис у Візантії став зразком для православних країн, зокрема Київської Русі, Балканських держав і Кавказу. Візантійські ікони мали

характерну глибину композиції, багатство кольорової палітри (з переважанням золотого фону) і гармонію форм. Центральним у цьому мистецтві було передавання духовного змісту, а не лише естетичної краси.

Період Ренесансу (XV–XVI століття) вплинув на іконопис через інтеграцію реалістичних рис і перспективи. У Західній Європі релігійне мистецтво трансформувалося у бароко, тоді як у православному світі ікона залишалася вірною канонам.

Іконопис сьогодні – це не лише традиційна форма мистецтва, але й простір для творчих пошуків. Сучасні майстри використовують елементи авангарду, залишаючи ідею сакральності незмінною.

У XXI столітті іконопис продовжує розвиватися, залишаючись одночасно глибоко традиційним і відкритим до сучасних художніх ідей. Ця форма сакрального мистецтва адаптується до нових реалій, не втрачаючи свого духовного змісту.

1.2. Вплив різних традицій іконописання на українське сакральне малярство.

Українське сакральне мистецтво, зокрема іконопис, формувалося на перетині різноманітних культурних, релігійних і художніх традицій. Вплив візантійської, західноєвропейської та місцевої народної культури створив унікальне явище, яке відображає як універсальні християнські ідеї, так і локальну естетику. Цей допис присвячений аналізу впливу різних іконописних традицій на українське сакральне мистецтво.

Візантійська традиція стала базисом для формування українського сакрального мистецтва.

Прийняття християнства Київської Русі в 988 році стало визначальним моментом у розвитку української культури, зокрема сакрального мистецтва. Візантійська імперія, як осередок християнської цивілізації, передала Русі не лише релігійні ідеї, але й багаті мистецькі традиції, які стали фундаментом для формування іконопису, архітектури та інших аспектів духовного життя.

Канонічність і символіка. З прийняттям християнства в 988 році Київська Русь перейняла візантійські канони іконопису. Символізм, строгість композиції та ідеалізація образів стали ключовими рисами ранньої української ікони.

Монастирські школи. Іконопис поширювався через монастирі, які були центрами духовності та освіти. Києво-Печерський монастир став важливим осередком іконописання, зберігаючи й адаптуючи візантійські стилі до місцевих умов.

Український іконопис XVI–XVII століть відомий значний вплив західноєвропейських художніх течій, зокрема ренесансу та бароко. Ці культурні явища трансформували традиційний іконопис, додаючи йому нових художніх рис.

Реалістичність і перспектива. Запозичення західноєвропейської техніки сприяло появі реалізму у зображенні святих і біблійних сюжетів. Використання світлотіні й лінійної перспективи надавало іконам більш просторового характеру.

Українське бароко. Бароковий стиль, зокрема у декоративному оздобленні, став характерною рисою українського іконопису. Ікони цього періоду вирізнялися пишністю, багаточисельністю композиції та інтенсивністю кольорів.

Український іконопис, як важлива частина сакрального мистецтва, формувалася під впливом багатьох чинників, серед яких вагоме місце посідала народна культура. Особливо цей вплив відчувався в сільській місцевості, де традиції іконописання розвивалися в тісному зв'язку з побутом і духовним життям громади. Народні майстри часто вносили у свої твори локальні мотиви, поєднуючи канонічні засади із самобутніми художніми рисами.

Сільські ікони вирізнялися простою формою, яскравою колористикою та близькістю до народного світогляду. Вони стали не лише засобом вираження християнських цінностей, а й способом збереження локальних традицій. У

цьому контексті народний іконопис розглядається як унікальне явище, що створює сакральний і художній виміри, водночас збагачуючи українську культуру.

Локальні сюжети. Локальні сюжети в українському іконописі — це зображення, які виходять за межі традиційних канонічних образів і включають у себе елементи місцевої культури, народних вірувань та специфіки життєвого середовища. Вони виникли в умовах розвитку народного іконопису, де художники, часто не маючи офіційної художньої освіти, створювали ікони, що поєднували релігійні мотиви.

Одним із найпоширеніших локальних сюжетів було зображення святих, які були особливо шановані в певних регіонах або серед певних соціальних груп. Це могли бути святі, які відповідали місцевим умовам або традиціям.

Синтез традицій. Основою для українського іконопису став візантійський канон, який привнесено через хрещення Київської Русі в 988 році. Візантійська традиція іконопису, з її строгими канонами, ідеалізацією образів та символічним використанням кольорів і форм, стала основним орієнтиром для українських майстрів. Водночас український іконопис не замикався в цих канонах, а розвивав їх відповідно до національних традицій.

У XVI–XVII століттях, під впливом Ренесансу і бароко, в українському іконописі почали з'являтися нові художні риси, запозичені із західноєвропейського мистецтва. Це включало використання реалістичних елементів, таких як лінійна перспектива, світлотінь, а також динамічність композиції та емоційність, характерні для барокового стилю. Цей вплив розширив можливості для вірування духовних ідей через нові художні засоби.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ТЕМАТИКИ БАГАТОЧАСНОЇ ІКОНИ В УКРАЇНСЬКОМУ САКРАЛЬНОМУ МАЛЯРСТВІ.

2.1. Особливості написання багаточасної ікони.

Важливим етапом для розуміння унікальності цього жанру в контексті розвитку сакрального мистецтва на території України. Багаточасна ікона є яскравим явищем, яке з'єднує в собі не лише релігійні мотиви, а й певні культурно-історичні аспекти, що визначають характер її образів та композицій.

Цей жанр відрізняється своєю здатністю поєднувати кілька етапів одного і того ж божественного дійства або події в межах одного зображення, створюючи таким чином унікальний простір для глибокого розуміння сакрального. Багаточасна ікона стала важливим інструментом для візуального сприйняття божественного світу, де час та простір взаємодіють, а події розгортаються не лінійно, а в єдиному, концентрованому образі.

Розгляд специфіки багаточасної ікони в українському сакральному малярстві дозволяє заглибитися в особливості композиційних рішень, технік виконання, а також вивчити, як ці елементи взаємодіяли з релігійними традиціями і культурними контекстами, які розвивалися в Україні протягом століть.

Написання багаточасної ікони має свої унікальні особливості, що відрізняють цей жанр від традиційних ікон. Вони пов'язані не лише з технічними аспектами малярства, але й з глибокими теологічними і філософськими принципами, які відображають уявлення про святий час та божественне втручання у світі. Ось основні особливості написання багаточасної ікони:

Мультичасовість образу: У багаточасній іконі одночасно зображуються кілька етапів однієї події або дії. Це може бути, наприклад, сцена з життя Христа, де показано його народження, хрещення, розп'яття та воскресіння, що дозволяє глядачеві споглядати події, які зазвичай розгортаються в різний

час, в одній композиції. Це візуалізує концепцію безперервного божественного часу, де минуле, теперішнє і майбутнє існують як єдине ціле:

- **Композиційне рішення:** Однією з ключових особливостей є специфіка розміщення різних сцен на іконі. Важливо, щоб сцени логічно поєднувались між собою, створюючи гармонійний зв'язок, де кожен етап події не порушує загальний ритм іконографії. В іконопису часто використовуються вертикальні або горизонтальні лінії, які організовують простір і дозволяють "переносити" час у межах одного образу.

- **Використання символів:** Багаточасна ікона, як і інші види сакрального малярства, використовує безліч символів, які допомагають підкреслити святість зображуваних подій. Це можуть бути кольорові акценти (золотий колір для божественних сил, червоний для крові Христа тощо), пейзажі, що символізують духовний стан, або специфічні атрибути (наприклад, агнець, овечка, що супроводжує ідею спасіння).

- **Динаміка та статичність:** Хоча багаточасна ікона показує кілька моментів однієї події, часто вона зберігає статичність характерну для традиційної ікони. Втім, певна динаміка, зображена через рухи фігур або елементи, що виражають час (наприклад, зміна кольору неба або розташування свічок), надає іконі життєвості.

- **Техніка написання:** Як і для інших видів ікон, написання багаточасної ікони здійснюється за допомогою традиційних методів: ґрунт на дерев'яній дошці, підготовка золотого фону, використання натуральних пігментів для створення яскравих, але водночас спокійних кольорів. У деяких випадках на іконі можна побачити додаткові технічні прийоми, які підкреслюють багаточасність зображеного часу, такі як використання полутіней або поступової зміни кольору в різних частинах композиції.

- **Молитовний аспект:** Як і всі ікони, багаточасна ікона має сакральний зміст і є об'єктом для молитви. Її функція полягає в тому, щоб не просто зображати події, а й допомагати віруючому переживати ці події у духовному

сенсі, сприяти медитації над божественним і тимчасовим, а також служити містком між земним і небесним.

- Відмінність в контексті українського іконопису: У традиційному українському іконопису багаточасні ікони часто мали місце на центральних іконостасах церков, а також у монастирях, де важливими були педагогічні і просвітницькі функції. Вони служили настановами для віруючих, що допомагали зрозуміти священні історії та їх зв'язок з життям і практиками віри.

Таким чином, написання багаточасної ікони — це не тільки технічний процес, а й глибоке духовне вираження візуального сприйняття божественного часу, що дозволяє людині краще зрозуміти й відчувати зв'язок між різними етапами святої події.

ВИСНОВКИ

Розглядаючи історію розвитку іконопису, можна відзначити, що перші рукотворні ікони асоціюють із апостолом і євангелістом Лукою, який, крім того, що був лікарем та освіченою людиною, також був художником і створив перше зображення Богоматері.

Іконопис традиційно асоціюється з Візантією, що стала його колискою. Звідси мистецтво іконопису, разом з християнською вірою, поширилось спершу на Балкани, а потім до Русі. Під впливом візантійської культури розвивався іконопис у православних країнах, таких як Болгарія, Сербія, Грузія, Сирія, Палестина, а також в Єгипті. Візантійська культура також справила вплив на Італію, зокрема на Венецію.

Іконописці суворо дотримуються канонів, і часто їх звинувачують у тому, що вони не виявляють самостійності, а лише копіюють один одного. Критики стверджували, що для цього не потрібні глибокі знання, а самі іконописці не завжди володіли анатомією людини.

Протягом всієї історії християнства ікони стали символом віри в Бога та Його допомогу. Вони були предметом збереження, їх охороняли від язичників, а згодом і від царів-іконоборців. Ікона не є просто картиною з зображенням святих, вона є важливим психологічним показником духовного стану та переживань народу того часу. Зміни в духовному житті знайшли своє відображення в іконопису XV-XVII століть. Після здобуття свободи від грецького впливу, образи святих на Русі стали мати унікальні риси. Незважаючи на численні гоніння і знищення ікон, деякі з них збереглися і стали важливими історичними та духовними пам'ятками.

Загалом, ікони, як частина культурної спадщини, розвивалися під впливом різних історичних періодів. Іконопис мав свої власні особливості в залежності від того, які країни впливали на Україну, однак він також мав і самобутній розвиток.

У мистецтві кожного народу є унікальні риси, відкриття та одкровення, які відображають національну специфіку і світосприйняття. Одним із важливих внесків російського народу в християнське мистецтво є життєва ікона, яка не зменшує значення ікон візантійської культури та мистецтва Греції, Сербії та Болгарії, але на Київській Русі її популярність була надзвичайно високою. Іконопис цього періоду передавав широкий спектр ідей і смислових відтінків, що зробило життєву ікону важливим національним феноменом.

Житійні ікони часто мають кілька частин, де основний образ святого розташовується в центрі, а навколо, в «клеймах», зображені сцени з його життя. Вивчення житійних ікон є важливою частиною досліджень істориків традиційного живопису, оскільки ці ікони мають добре розроблені іконографії.

Незважаючи на сильний вплив Візантії, з XIV століття українські художники почали розвивати власні оригінальні підходи в багаточасній іконографії. Сцени на таких іконах часто розташовуються в клеймах, де оповідання починається у верхньому лівому кутку і рухається вниз по лінії зображень, що супроводжуються пояснювальними текстами. Створення багаточасної ікони вимагає високої майстерності, оскільки іконописець повинен володіти як монументальними, так і мініатюрними техніками.

Незважаючи на руйнування культурної спадщини в радянський період, частина цих шедеврів все ж збереглася і має важливу історичну та мистецьку цінність. Як сказав Шопенгауер, до великих творів живопису треба ставитись з повагою і чекати, поки вони «заговорять» до нас. Цей вислів особливо вірний щодо ікон, оскільки ікона є не просто мистецтвом, а духовним втіленням віри.

У процесі реставрації важливо правильно вибирати методи та матеріали, оскільки це гарантує збереження цінних творів мистецтва. Науковий підхід

до реставрації забезпечує ефективну охорону ікони та збереження її в належному стані, що продовжує служити культурній спадщині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Основна література:

1. Аверінцев С. С. Софія-логос: словник. Київ : Дух і літера, 2004. 636 с.
2. Академічне релігієзнавство: підручник / за наук. ред. А. М. Колодного. Київ, 2000.
3. Креховецький Я. Богослов'я та духовність ікони. 2-е вид., доп. Львів : Свічадо, 2002. 182 с.
4. Лепакін В. Ікона та іконічність [пер. з рос. Т. Тимо]. Львів : Свічадо, 2001. 287 с.
5. Овсійчук В. А. Українське мистецтво XIV – першої половини XVII століття: нариси з історії українського мистецтва. Київ : Мистецтво, 1985. 168 с.
6. Овсійчук В. А. Українське мистецтво другої половини XVI першої половини XVII ст. Архітектура. Скульптура. Живопис. Київ : Наукова думка, 1985. 184 с.
7. Словник українського сакрального мистецтва / М. Станкевич, С. Боньковська, Р. Василик та ін. ; за наук. ред. М. Станкевича. Львів : Афіша, 2006. 288 с.
8. Степовик Д. В. Історія української ікони X – XX століть. 2-е вид., стереотип. Київ : Либідь, 2004. 440 с.
9. Степовик Д. В. Українська ікона. Іконотворчий досвід діаспори. Київ : Балтія Друк, 2003. 160 с.
10. Степовик Д. В. Мистецтво ікони: Рим, Візантія, України. Київ : Наук. думка, 2008. 466 с.
11. Український іконопис XII – XIX ст.: альбом/ автор проєкту Анатолій Мельник. Хмельницький : Приватна фірма «Галерея 2», 2005. 256 с.
12. Филипович Л. Етнологія релігії. Київ, 2000.

13. Яковлев Є. Г. Мистецтво і світові релігії. Київ : Вища школа, 1989. 221 с.
14. Логвін Г. Н. Софія Київська. Київ : Мистецтво, 1971.
15. Осадча О. А. Візантійські традиції в іконописі: богословської-символічності та формотворчі аспекти: монографія. Вінниця : ТОВ «Твори», 2023.
16. Абрамович С. Д. Церковне мистецтво: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005.

Допоміжна:

1. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. Київ, 1988.
2. Вайнтриб І. В. Священні лики цивілізацій. Київ, 2001.
3. Горський В. С. Святі Київської Русі. Київ, 1993.
4. Демчук Р. Храм Софії у символічному просторі Русі-України. Київ : КиєвоМогилянська академія, 2008. 164 с.: іл.
5. Ісаєвич Я. Д. Україна давня і нова: народ, релігія, культура. Львів, 1996.
6. Кристопчук М. Синтез технік монументального мистецтва в храмовій архітектурі. Львів, 2002.
7. Моця О., Ричка В. Київська Русь: від язичництва до християнства. Київ, 1996.
8. Осадча О. А. Структурно-просторова схема Дерева Життя у топографічній іконічності міста-храму-ікони-людини. Українська академія мистецтва: зб. дослідницьких та науково-методичних праць. Київ, 2018. Вип. 2.
9. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій: навч. посіб. Київ, 1999.
10. Попович М. Культура: ілюстрована енциклопедія України. Київ, 2009.
11. Попович М. Нариси історії культури України. Київ, 1998.
12. Світова художня культура: від первісного суспільства до початку середньовіччя: навч. посіб. / О. П. Шолокова та ін. Київ, 2004.
13. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. Богуцького. Київ, 2007.

14. Уманцев Ф. Мистецтво давньої України. Київ, 2002.
15. Художня культура світу. Європейський культурний регіон. Київ, 2007.

Послідовність виконання практичної частини роботи в матеріалі

ПОЕТАПНЕ ВИКОНАННЯ РОБОТИ